

Nieuwsbrief Kerkuilen

Jaargang 33 - mei 2023

**Dramatisch jaar voor de kerkuil met
later in seizoen enig herstel**

**Nestkasten controleren,
waarom eigenlijk?**

Kerkuilenwerkgroep Nederland
www.kerkuil.com

Voor iedereen die betrokken is bij de bescherming van uilen

Inhoud

- 3 Dramatisch jaar voor de kerkuil met later in seizoen enig herstel
- 5 In memoriam Johan de Jong
- 6 Nieuws uit de regio
- 20 Gedoe met al die burens in de Beleef de Lente kast
- 22 Nestkasten controleren, waarom eigenlijk?
- 23 Van de bestuurstafel

Colofon

Deze Nieuwsbrief Kerkuilen is een jaarlijkse uitgave van de Stichting Kerkuilenwerkgroep Nederland en verschijnt in een oplage van 15.000 exemplaren. De nieuwsbrief geeft actuele informatie over de kerkuil in Nederland.

Ze is bedoeld voor iedereen die betrokken is bij de bescherming van kerkuilen zoals eigenaren en beheerders van gebouwen met nestgelegenheid, terreinbeheerders, leden van regionale kerkuilenwerkgroepen en andere belangstellenden.

Informatie over de Stichting Kerkuilenwerkgroep Nederland is te vinden op: www.kerkuil.com

In 2022 werd ons werk ondersteund door Vogelbescherming Nederland en door onze donateurs.

Samenstelling en redactie

Reinder Dokter (penningmeester@kerkuil.com),
Albert Fopma (fopma@natuuradvies.eu),
Mark Hessels (alam.naturephotography@gmail.com),
Nanning-Jan Honingh (njhoningh@zeelandnet.nl),
Ruud Leblanc (voorzitter@kerkuil.com),
Mary Mombarg (info@kerkuil.com).

Eindredactie

Helga Aukes Communicatie & Office Management

Ontwerp, vormgeving en druk

RBF communicatie, Leeuwarden
RBF print, Leeuwarden
www.rbf.frl

Redactieadres

Stichting Kerkuilenwerkgroep Nederland
Ruud Leblanc, Noorderdreef 198, 2152 AC Nieuw Vennep
Tel. 06 - 532 564 78

Coverfoto

Kerkuil in een buitenkast. Foto: Andre Eijkenaar

Overname van artikelen, tabellen en schema's is alleen toegestaan met de volgende bronvermelding: 'Bron: Nieuwsbrief Kerkuilen 2023, Stichting Kerkuilenwerkgroep Nederland'. Overname van foto's is zonder toestemming van de fotograaf niet toegestaan. De redactie behoudt zich het recht voor aangeleverde artikelen in te korten, aan te passen, niet te plaatsen en aangeleverde afbeeldingen niet op te nemen.

Uw contactpersoon

Stichting Kerkuilenwerkgroep Nederland

Voor de inventarisatie en bescherming van de kerkuil is Nederland verdeeld in 17 regio's. Deze vallen grotendeels samen met de provinciegrenzen. Uitzonderingen zijn Flevoland, Overijssel en Gelderland. Deze zijn opgesplitst in meerdere regio's. De Noordoostpolder maakt onderdeel uit van de regio West-Overijssel. In elke regio is een regionale coördinator actief. Deze is het aanspreekpunt voor het kerkuilenbeschermingswerk in die regio.

De Stichting Kerkuilenwerkgroep Nederland organiseert ieder jaar in de loop van januari een bijeenkomst voor alle regiocoördinatoren.

Regiocoördinatoren

2	Groningen	André Eijkenaar	0597 - 561 872 / 06 - 222 556 32 eijkenaar-a@planet.nl
3	Friesland	Pyt van de Polder	06 - 153 087 62 pytvdpolder@gmail.com
4	Drenthe	Gé Hoogerwerf	0599-212 913 gehoogerwerf@gmail.com
5	Overijssel	Florian Bijmold	06 - 290 735 81 fbijmold@gmail.com
6	Twente	Johan Drop	06 - 103 487 65 johandrop@outlook.com
7	Achterhoek Noord	Mary Mombarg	0575 - 521 662 / 06 - 513 367 65 info@kerkuil.com
8	Achterhoek Liemers	Eugène Piron	06 - 253 866 25 e47piron@hotmail.com
9	Veluwe	Bertus van den Burg	06 - 336 797 49 bertusvandenburgh@gmail.com
10	Betuwe Oost <i>We zoeken een opvolger</i>	Jan Jacobs	024 - 397 25 74 jacobs.j@live.nl
11a	Oostelijk Flevoland	Lykele Zwanenburg	0321 - 318 272 lykele@live.nl
11b	Zuidelijk Flevoland	Allan Liosi	06-532 484 51 uilen4all@kerkuilenwerkgroep-flevoland.nl
13	Utrecht & Betuwe West	Paul Hendrixx	030 - 637 20 54 p.hendrixx@wxs.nl
14	Noord-Holland	Reinder Dokter	06 - 429 168 34 penningmeester@kerkuil.com
15	Zuid-Holland	Michel Kuijpers	015 - 256 53 02 michel.kuijpers@caiway.nl
17	Zeeland	Tijdelijk: Nanning-Jan Honingh	06 - 128 838 34 njhoningh@zeelandnet.nl
18	Brabant	Fien Oost	06 - 253 866 25 foost@brabantslandschap.nl
19	Limburg	Geco Visscher	06 - 215 454 62 gecovisscher@gmail.com

Contactadressen Stichting Kerkuilenwerkgroep Nederland

Voorzitter	Secretaris	Penningmeester
Ruud Leblanc		Reinder Dokter
Tel. 06 - 532 564 78		Tel. 06 - 429 168 34
voorzitter@kerkuil.com	secretaris@kerkuil.com	penningmeester@kerkuil.com

Stand van zaken

Dramatisch jaar voor de kerkuil met later in seizoen enig herstel

De kerkuil is sinds 2017 geen rode lijst soort meer, maar als je naar het broedsucces van de laatste drie jaren kijkt, komt de vraag op of dat nog lang houdbaar is. Een rondje langs alle coördinatoren in het hele land leerde ons al snel dat de vooruitzichten voor 2022 weer niet best waren. Er werden op veel plekken solitaire kerkuilen aangetroffen die op dat moment nog niet tot broeden gekomen waren.

De belangrijkste oorzaak lag in het grote tekort aan voedsel (muizen) in vrijwel het hele land. En op de plekken waar de voedselvoorziening iets gunstiger was, zoals bijvoorbeeld in de camerakast van Beleef de Lente, werd wel gebroed, maar waren de legfels vrijwel overal beduidend kleiner dan in goede jaren.

Slecht mastjaar

De muizenstand in het voorjaar van 2022 was erg laag vanwege extreem weinig eikels en beukennoten in de herfst daarvoor (we spreken dan ook wel van een slecht mastjaar). Door dit gebrek aan voedsel komen de muizen nauwelijks de winter door en zijn hun aantallen in het voorjaar erg laag. Een periode van kou en veel vocht in het voorjaar maakte het nog een stukje slechter en voor veel muizeneters zag het er beroerd uit.

Later in het najaar kregen we gelukkig steeds meer meldingen binnen van kerkuilen die alsnog gingen broeden of zelfs begonnen waren aan een tweede broedsel, een teken dat het ook beter ging met de muizenstand. Gelukkig voor de kerkuil, want met maar 1465 broedparen in 2022 gaat dit jaar de boeken in als een slecht jaar voor de kerkuil. In vergelijking met de laatste 33 jaar komt dit jaar

terecht op plaats 11 van slecht scorende broedseizoenen, een zorgelijke ontwikkeling. In de overzichtstabel is per regio te zien hoe 2022 is verlopen, ook in vergelijking met het jaar daarvoor.

Hoop aan de horizon

Gelukkig gloort er weer hoop aan de horizon en lijkt het in het vroege voorjaar van 2023 weer een heel stuk beter te gaan. De bomen hingen weer vol eikels en beukennoten afgelopen herfst en ook de eerste berichten over grote hoeveelheden (veld)muizen gingen al rond. Uit diverse plekken in het land kwamen al berichten over kerkuilen met eieren en zelfs al jonge kerkuilen in februari in Friesland. Hopelijk zet deze trend door en laat de kerkuil dit jaar weer eens zien dat hij in goede jaren ook echt aan een serieus herstel van de landelijke populatie kan werken.

Niet te vroeg in de nestkast kijken

Een kerkuil is erg gevoelig voor verstoring in de eileg fase en de kans dat het nest dan zelfs helemaal verlaten wordt, is erg groot. Wij adviseren iedereen dringend, mede omdat een jonge kerkuil lang in de nestkast verblijft, niet te vroeg zelf in de nestkast te kijken.

Als u als erfbewoner het idee heeft dat er jonge kerkuilen zijn, omdat u ze overdag hoort blazen (een teken dat ze om voedsel bedelen)? Neem dan contact op met de kerkuilencontroleur. Hij/zij kan het beste beoordelen of en hoe er in de nestkast gekeken kan worden.

Wilt u ook een camera plaatsen?

Om al eerder te kunnen zien wat zich binnen allemaal afspeelt, wordt op veel plekken een camera in de nestkast geplaatst. Wij vinden dit een belangrijke ontwikkeling en hebben hiervoor een advies. Wilt u ook een camera plaatsen? Kijk dan bij ons op de

website wat de mogelijkheden zijn. En wat wij hierin adviseren.

Veel controleurs controleren inmiddels ook met een (tijdelijke) camera en dit gebeurt meestal door een klein gaatje aan de voorkant of zijkant van de kast, waardoor er met een camera in de nestkast gekeken kan worden.

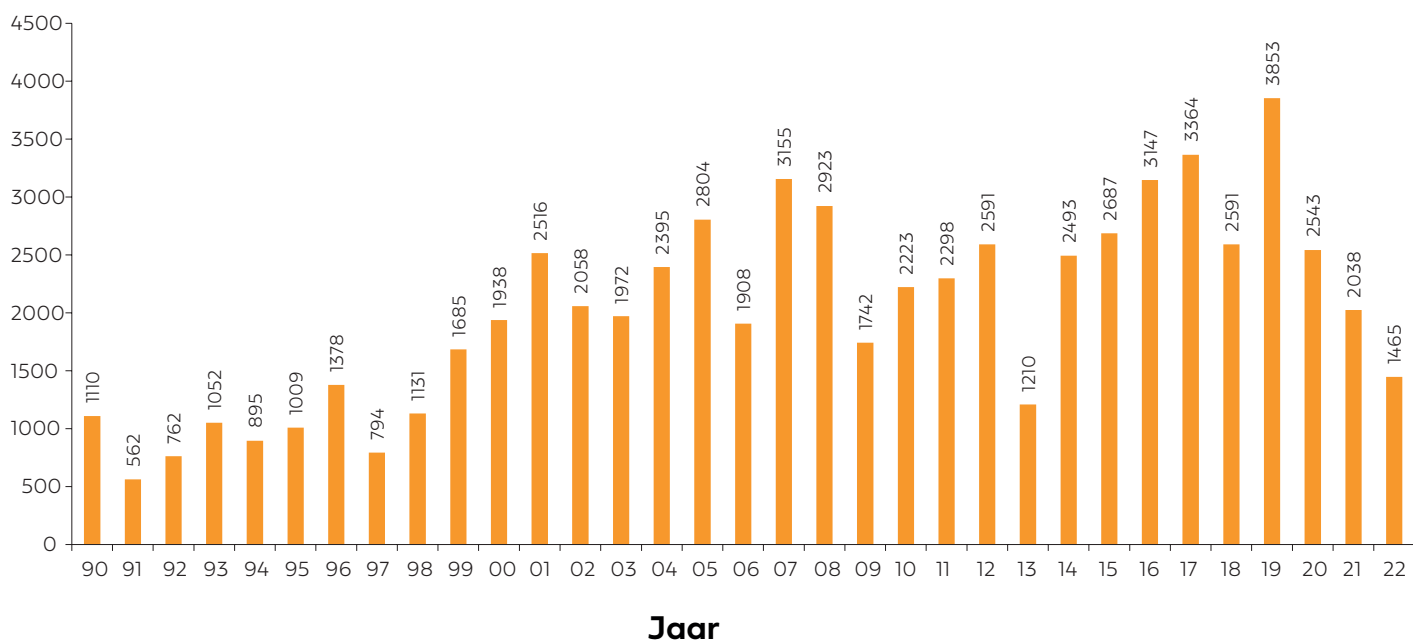

Voorbeeld van inspectie met een tijdelijke camera.
Foto: Reinder Dokter

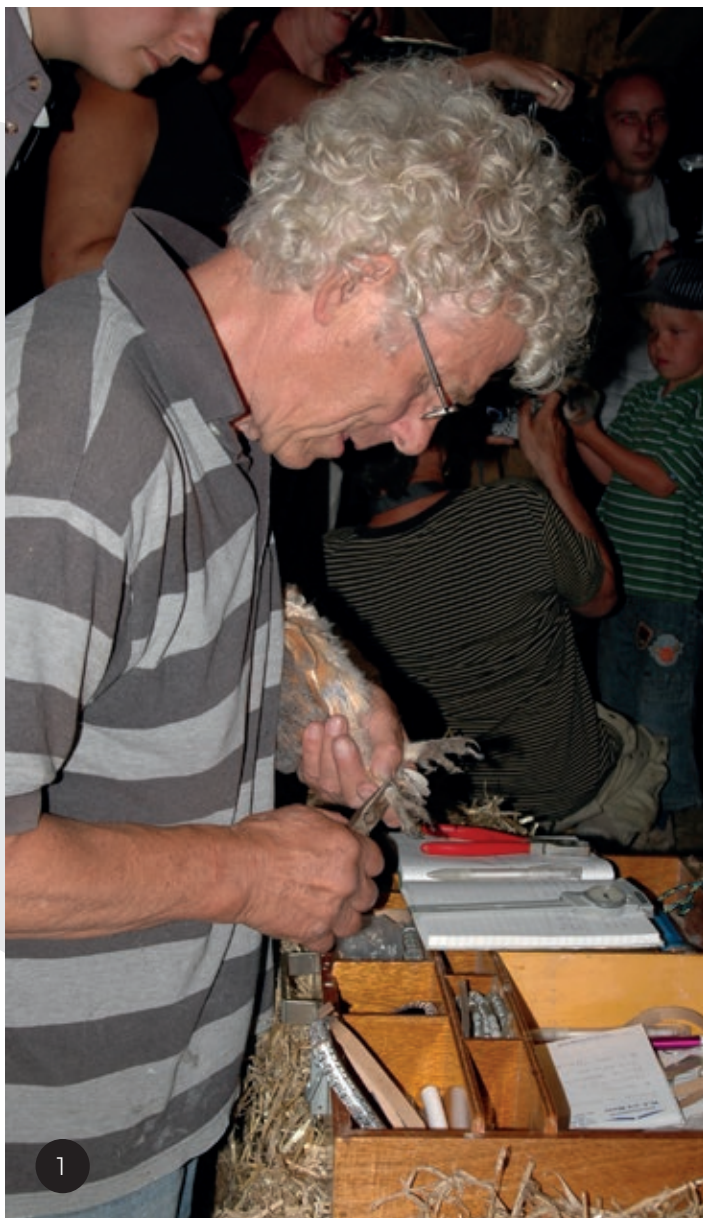
LANDELIJK OVERZICHT VAN DE BROEDGEVALLEN KERKUILEN IN NEDERLAND 2022 (SKWN).															
2022	totaal 1e broed	waarvan mislukt 1e broed	aantal juv 1e uitgevlogen	niet gecontroleerd 1e br	gem. uitgevlogen	totaal 2e broedsels	waarvan mislukt 2e broed	aantal juv 2e uitgevlogen	gem. uitgevlogen	3e broed	uitgevlogen	1e broed 2021	2022 t.o.v. 2021	aantal jongen 2021	2022 t.o.v. 2021
Groningen	71		238		3,4	12		13	1,1			44	61%	115	107%
Friesland	148	10	477		3,2							117	26%	373	28%
Drenthe	162	14	409		2,5	2		3	1,5			206	-21%	547	-25%
West-Overijssel. / NO Polder	130	19	327		2,5	2		8	4,0			216	-40%	667	-51%
Twente	71	5	209	4	2,9							107	-34%	334	-37%
Achterhoek-Noord	51	9	130		2,5							107	-52%	357	-64%
Achterhoek-Liemers	60	9	160		2,7							86	-30%	276	-42%
Veluwe	52	6	141		2,7	2		6	3,0			109	-52%	322	-56%
Betuwe-Oost	25	5	64		2,6	5		26	5,2			36	-31%	121	-47%
Flevoland / Zuid	23	2	32		1,4	1	1		0,0			21	10%	63	-49%
Flevoland / Oost	12		48		4,0	1		5	5,0			3	300%	8	500%
Utrecht-Betuwe-West	69	1	176		2,6							75	-8%	237	-26%
Noord-Holland	129	11	385		3,0	13	3	43	3,3			118	9%	366	5%
Zuid-Holland	82				0,0	9			0,0			99	-17%	327	-100%
Zeeland	115	10	291		2,5	13	3	22	1,7			119	-3%	262	11%
Noord-Brabant	224		478		2,1							444	-50%	1412	-66%
Limburg	41	5	106	22	2,6	1		3	3,0			131	-69%	452	-77%
TOTAAL	1465	106	3671	26	2,5	61	7	129	2,1	0	0	2038	-28%	6239	-41%

.....

Eerste broedsels van de kerkuil in Nederland van 1990 tot en met 2022 (SKWN)

IN MEMORIAM JOHAN DE JONG (1941-2022)

kenmerken hebben. Hiervoor onderzocht hij o.a. ontelbare verkeersslachtoffers. Dit zette hem er ongetwijfeld ook toe aan om te proberen die slachtoffers te beperken. Met een team om hem heen zijn uiteindelijk de 'rolletjes' op de hectometerpaaltjes ontwikkeld. Dit fenomeen vindt steeds meer navolging langs de Nederlandse wegen.

We zullen Johan erg missen.

We wisten dat Johan een broze gezondheid had. Toch kwam het trieste nieuws onverwacht dat Johan op 7 december overleden was.

Johan coördineerde vanaf 1985 het wel en wee rondom de kerkuilen, hetgeen resulteerde in de oprichting van de Stichting Kerkuilenwerkgroep Nederland.

Als voorzitter zorgde hij ervoor dat er een landelijk dek-kend netwerk kwam ten behoeve van de bescherming van de kerkuil. Hij deed dat op zijn eigen verbindende en inspirerende manier.

Johan wijdde het grootste deel van zijn leven aan de kerkuil. We mogen rustig stellen dat de soort in Nederland zijn aanwezigheid dankt aan deze bijzondere man. Als Stichting voelen we ons verplicht om zijn levenswerk voort te zetten.

Als autoriteit was hij zowel landelijk als internationaal bekend en heeft hij meerdere onderscheidingen gekregen. Johan schreef diverse boeken die velen hebben gemotiveerd zich ook in te zetten voor het behoud van deze unieke vogel. Als onderzoeker maakte hij faam door te ontdekken hoe we het geslacht kunnen bepalen van de uilen die uiterlijk geen specifieke verschillende

1. Zijn hart lag bij de kerkuil; hier is Johan bezig met het ringen.
2. Johan de Jong houdt een bevlogen speech op een Landelijke Uilendag in schouwborg Ogterop te Meppel, die tweejaarlijks werd gehouden. Foto: Reinder Dokter

Tekst: Ruud Leblanc, voorzitter stichting Kerkuilenwerkgroep Nederland

***Jouw vleugels waren klaar
Ons hart nog niet***

Groningen

Subsidie rollagers en zitstokken A7 binnen

De werkgroep in Groningen staat onder druk vanwege de hoge leeftijden van de leden. De kern zit er al minimaal 30 jaar bij.

Er is dus behoefte aan 'nieuw bloed'.

De aantallen broedgevallen bleven laag na het dramatische jaar 2021. De verrassing zat hem dan ook in de relatief late legsels met ook nog eens een groot aantal uitgevlogen jongen. Zelfs eind december werden er nog drie uitgevlogen jongen in een schuur gemeld. Dat geeft hoop voor 2023.

Ook goed nieuws is dat de subsidie voor het plaatsen van rollagers en zitstokken langs de A7 tussen Groningen en Friesland toegekend is. Dit is vooral een verdienste van de ransuilenwerkgroep.

Tekst: André Eijkenaar

1

Kerkuilen Hilton van Appingedam

In en aan de rand van Appingedam staat de strokarton fabriek de Eendracht, die al lang niet meer in werking is. Er staan nog wel verschillende gebouwen op het grote terrein, deels afgebroken of in vervallen staat.

In een nog te slopen gebouw bleek onder meer een kerkuil zijn toevlucht te hebben gevonden. Hiervoor moest een plaatsvervangende broedplek worden gevonden of gemaakt. Nou, die is er gekomen: het Kerkuilen Hilton van Appingedam.

Esther van Joolen van Eco Reest is hier druk mee bezig geweest. Er werd in samenwerking met een bouwbedrijf een uilentil gemaakt. Hij ziet er prachtig uit en staat op een geschikte plaats wat kerkuilenbiotoop betreft en in de buurt van het te slopen gebouw. Ik heb geholpen om de til en de daarin geplaatste nestkast geschikt te maken voor gebruik.

Nu maar hopen dat kerkuilen in dit hotel willen verblijven.

Tekst: Carel Leemhuis

2

Een 'bijvangst' is altijd leuk

Afgelopen jaar, 2022, was mijn eerste jaar als vrijwilliger bij de kerkuilengroep in Noordoost-Groningen. Ik las een oproep in een plaatselijke krant en heb daarop gereageerd. Een week later was ik al met Carel Leemhuis op pad en was direct verkocht. Ik nam vier broedparen en twee keer een tweede leg waar. Een paar keer ging ik met een hoogwerker omhoog, waar een boer een halve morgen mee bezig was.

Dan voel ik me wel wat bezwaard. Wat ik erg leuk vind, is de 'bijvangst'. Je zit dan bij een boer aan de keukentafel, die vertelt over een nest kiekendieven in zijn land of een nest jonge torenvalken. In 2023 vond ik op nieuwe plekken alweer verse uilenballen en hoop en reken op een goed uilenjaar!

Tekst: Harry de Groot

Vroeg of laat kerkuilenbroedsel in Zuidwest-Friesland

Aan het eind van het jaar maken we er een gewoonte van om broedkasten te vervangen of te repareren en eventueel adulte kerkuilen te vangen die in de kast verblijven om ze te ringen of een ring af te lezen. Zo ook bij een nestkast waar een deksel klem zat en niet geopend kon worden. Door het invlieggat konden we niet goed vaststellen of de kast bewoond was. Na het openen van het deksel met hamer en beitel troffen we een broedend kerkuilenvrouwtje aan en besloten om haar met rust te laten en het klusje later te klaren tijdens het ringen van de jongen. Op 25 februari 2023 togen we hoopvol naar de boerenschuur bij het plaatsje Goënga. We troffen een jong en drie niet uitgekomen eieren in de kast aan. Waarschijnlijk broedde het

vrouwtje - na onze controle c.q. verstoring in december - verder op één ei. De eieren lagen namelijk wat uit elkaar. Het enige overgebleven jong was in goede conditie.

En alsof dit niet nog vroeg genoeg was, kreeg ik op 6 februari dit jaar een appje van een boerin uit Parrega met een foto van een uitgevlogen jonge kerkuil van zo'n tien weken oud bij het tanklokaal van de boerderij. Bij controle van de nestkast een dag later, bleek de kast leeg en konden we geen jong(en) in de schuur vinden. Wel was er duidelijk gebroed in de nestkast, gezien een natte massa van braakballen vermengd met poepresten (de bewuste nestkast hadden we in juli 2022 nog schoongemaakt).

Tekst: Klaas Akkerman

1. Het Kerkuilen Hilton van Appingedam staat in een geschikt biotoop. Foto: Carel Leemhuis
2. 'Ik was direct verkocht', aldus Harry de Groot. Foto: Harry de Groot
3. Het kerkuilenjong uit Parrega. Foto: M.W. Jansen
4. Foto: André Eijkenaar

Bij steenmarterproof maken is veel creativiteit nodig

De broedresultaten in Drenthe lieten al een tijdje te wensen over en daarom ondernamen we deze winter actie. Het vermoeden bestond dat een toenemend aantal broedparen de dupe was geworden van predatie door een steenmarter.

Locaties waar sinds mensenheugenis kerkuilen broedden, waren plotseling leeg. In sommige kasten werden aangevreten eieren gevonden en nabij latrines van de marter werden onder meer resten van een kerkuil

(vleugels) aangetroffen. Reden om eens met een kritische blik langs de nestkasten te gaan en ze ontoegankelijk te maken voor de steenmarter.

En passant werd van diverse kasten de vliegopening verplaatst, om tegemoet te

komen aan klachten van bewoners over uitwerpselen en ander ongerief.

* Zie Noot

Dat dit vaak veel voeten in de aarde heeft, is duidelijk. Sommige nestkasten zaten hoog en het steenmartervrij maken van de kast of opening vergde soms veel creativiteit, maar lukte gelukkig wel.

De aluminium rolsteiger van de plaatselijke aanbieder maakte de werkzaamheden mogelijk en veilig uitvoerbaar. Soms werd er een zoldertje gemaakt in de nok, soms kwam er een emmertje op het uilenbord en een enkele keer volstond een overstek van multiplex aan

twee zijden van de kast. Al met al een bewerkelijk seizoen, maar met de inspanningen van de vrijwilligers hopen we dat dit straks weer zal resulteren in mooie broedresultaten.

*** Noot bestuur Stichting Kerkuilenwerkgroep Nederland: Bij het ophangen van nestkasten moet dit vooraf duidelijk met de bewoner worden besproken, om problemen te voorkomen.**

Tekst en foto's:
Teunis Miedema

Zo kom je aan nieuwe vrijwilligers!

Na 30 jaar medewerker van de kerkuilenwerkgroep Westerbork te zijn geweest moest ik om gezondheidsredenen hiermee stoppen. Ook mijn 'maatjes' moesten of wilden stoppen.

Om nieuwe vrijwilligers te werven, stuurden we de plaatselijke krant een bericht met de vraag een oproep hiervoor te plaatsen. Na publicatie leverde dit drie serieuze reacties op.

Ook plaatste de krant enige tijd later een artikel met een interview en foto. Dit leverde opnieuw vier reacties op.

Na een 'sollicitatie' gesprek met deze geïnteresseerden bleven er drie enthousiaste mensen over die nu de werkgroep vormen. Wij zijn erg blij dat we onze werkzaamheden, die we met veel plezier hebben uitgevoerd, aan hen over kunnen dragen.

1. Sommige nestkasten zaten zo hoog dat het steenmartervrij maken veel creativiteit vergde.
 2. Aanpassing van de nestkast.
 3. Bosmuis.
- Foto: André Eijkenaar

Hoe veerkrachtig zijn kerkuilen?

Het zal de kashouders en kastcontroleurs niet zijn ontgaan, dat 2022 de boeken ingaat als een slecht tot zeer matig kerkuilenjaar in de regio Noordwest-Overijssel en Noordoostpolder. Per regio waren de verschillen goed waarneembaar.

In 2013 was het ook zo'n daljaar. Toen zakte de broedpopulatie enorm en bleef steken op 134 broedsels. Vanaf 2014 krabbelde de kerkuil er weer bovenop en tot 2020 ging het hem weer voor de wind. Ik kan het niet voorspellen maar - gezien de ontwikkelingen uit voorgaande jaren - durf ik te zeggen, dat de kerkuil

ook nu wel weer zal opkrabbelen en mee zal deinen op de golven van natuurlijke processen.

Er spelen allerlei natuurlijke mechanismen mee, die deze schommelingen veroorzaken. Bijvoorbeeld de afname van prooidieren zoals veldmuizen. Of de pech dat de winter lang en koud is met sneeuw, waardoor alsnog prooidieren zoals veldmuizen onbereikbaar blijven voor de kerkuil. Of een nat voor- en najaar waarbij veldmuizen massaal kunnen verdrinken wanneer landerijen tijdelijk onder water komen te staan.

Een versnipperd en kerkuilenonvriendelijk landschap, waar de mens de grootste invloed uitoefent en waarbij prooidieren zoals woelmuizen, ware muizen en spitsmuizen steeds minder vaak voorkomen, zorgt nog eens extra voor een afname van kerkuilen. Overigens geldt dit eigenlijk voor veel soorten. De steenuil en torenvalk kampen vaak met dezelfde problemen op het platteland.

Waar kunnen wij dan wel rekening mee houden?

Het verschil in positieve zin kan door diezelfde mens gemaakt worden.

Door je bewust te worden tegen welke problemen de kerkuil aanloopt.

Woon je buitenaf of gewoon in een dorp? Zorg ervoor dat je tuin of boerenhof minder grijs en meer groen wordt.

Maak het niet te netjes en zorg voor rommelhoekjes in je tuin. Zorg ervoor dat een weide op sommige plekken niet te intensief gemaaid of bemest wordt. En gebruik vooral geen chemische bestrijdingsmiddelen.

Bij de meeste nestkashouders zit dat gelukkig wel snor. Daarom zijn wij en de kerkuilen dankbaar dat men ruimte en broedgelegenheid biedt op erven en in schuren.

Achterhoek Noord

Stuivertje wisselen

Sinds 2012 controleren we bij een familie in Beltrum de kerkuilenkast in de half-open kapschuur. Sindsdien zijn er al vele jonge kerkuilen uit het ei gekropen, opgegroeid, geringd en uitgevlogen. Ook hangt op het erf een steenuilenkast. Deze steenuilen brachten eveneens een paar keer succesvol jongen groot.

Tijdens een flinke storm op 18 januari 2018 werd de kapschuur behoorlijk beschadigd. De kerkuilenkast bleef wel hangen, maar de schuur moest worden vervangen. Dus moest de nestkast

verhuizen. In overleg met de bewoners selecteerden we een grote eik dichtbij de schuur. Hieraan kon de kast worden opgehangen totdat de schuur was hersteld/herbouwd.

Op zaterdag 10 februari 2018 wilden Wietze Middelhuis, Henk Lammers en ik de oude kast (met inlooppijp) uit de gehavende schuur halen. In de kast bleek een paartje kerkuilen te zitten. De één zonder en de ander met ringnummer. De laatste hadden we hier in november 2017 geringd. De ongeringde uil, die we ringden, was waarschijnlijk het mannetje. Beide uilen werden, ieder apart, even opgeborgen in een katoenen zak. Nadat de nestkast was bevestigd aan de eik lieten we de uilen via de inlooppijp de nestkast inlopen.

Op 22 mei 2018 bleek er een kerkuil in de nestkast te zitten, broedend op twee eieren. Tot onze verbazing was dit niet één van de twee uilen die bij de verhuizing aanwezig waren. Dit vrouwtje, met een duidelijke broedvlek, was in juni 2017 geringd in Angerlo. Zo'n 30 km hier vandaan. Helaas slaagde dit broedsel niet.

In mei 2019 zaten beide ouders in de kast met twee jongen van enkele dagen oud en ook nog broedend op twee

eieren. Dit waren het vrouwtje van mei 2018 (geringd in Angerlo) en het mannetje dat we op 10 februari 2018 aantroffen en ringden.

Begin juni 2019 ringden we drie jongen. Zij bleken tijdens het schoonmaken van de nestkast in september alle drie uitgevlogen te zijn, waarmee 2019 wel geslaagd was in deze 'boomkast'. Tegelijkertijd brachten in 2019 ook de steenuilen hun jongen groot in de steenuilenkast. Vier jongen konden op dezelfde dag als de jonge kerkuilen worden geringd. Dus een dubbel broedsucces op het erf in Beltrum.

Op 14 mei 2020 troffen we een lege steenuilenkast aan. Op naar de kerkuilenkast, waar we tot onze grote verbazing geen kerkuilen maar wel twee jonge steenuilen van een dag of 10 oud aantroffen. De kerkuilen bleken in een kerkuilenkast bij de burens op zo'n 300 meter afstand te zitten (het paartje uit 2019) en zaten op twee eieren, waaruit een jong uit het ei kroop. Maar op de geplande ringdag was deze kast leeg. Bij de nacontrole en het schoonmaken van de kasten eind augustus 2020 troffen we in de kerkuilenkast in Beltrum

weer een kerkuil aan. Deze was ons echter iets te vlug af. Zodoende konden we helaas het ringnummer en dus ook de identiteit niet vaststellen.

In 2021 zaten de steenuilen opnieuw in de kerkuilenboomkast en brachten vier jongen groot. Tot onze verrassing vonden we in de kerkuilenkast bij de burens in juni het kerkuilenvrouwtje van 10 februari 2018 (geringd in november 2017). Zij bracht met succes drie jongen groot. Waar zij de afgelopen drie broedseizoenen was geweest is onduidelijk. En waar was nu het vrouwtje dat was geringd in Angerlo? Misschien na de sneeuwval in februari 2021 gesneuveld?

Ook in 2022 broedden de steenuilen in de kerkuilenkast en brachten twee jongen groot. Bij de burens kwamen de kerkuilen in 2022 niet tot een legsel. We zijn zeer benieuwd waar en in welke kast we de kerkuilen komend seizoen aantreffen.

Tekst en foto's: Alex Visser

Hoornaar verdrijft uilen

In het voorjaar troffen we in een kerkuilenkast in Doetinchem twee volwassen kerkuilen zonder eieren aan. Eind juli attendeerden de nestkasteigenaren ons erop, dat het vlieggat verkleind was door iets onbekends. Wat bleek? De Europese hoornaar had de kast gekraakt en het invlieggat gedeeltelijk 'dichtgemetseld' met gemalen schors. De kerkuilen waren verdwenen. De kans is klein, dat de hoornaar er in 2023 nog zit. Alleen de koningin overwintert en begint vaak elders een nieuw nest.

André Smit en Dick Langwerden

Succeskast van gebroeders Schut

In een kerkuilennestkast registreerden we de afgelopen 40 jaar maar liefst 121 uitgevlogen jongen (een gemiddelde van 3,2). In 1982 plaatste Willem Schut hier twee nestkasten in een open veldschuur. De ene met de nestkast tegen de binnenwand en het invlieggat naar binnen en de andere tegen de binnenwand met het invlieggat naar buiten. Alle jongen zaten in de kast met het invlieggat naar buiten. In de 'binnenkast' troffen we alleen soms volwassen kerkuilen aan.

De veldschuur bevindt zich in een bosrijk gebied in het typische Achterhoekse coulisseland-schap. Kenmerken daarvan zijn, dat de boerderijen en opstallen op zichtafstand staan, omgeven door akkers, weilanden, houtwallen, overhoekjes en sloten. Van oudsher waren de boerderijen verbonden middels zandwegen. Op deze hoger gelegen zandgronden kwamen niet alleen veldmuizen voor, maar ook bos-, huis- en spitsmuizen. In de winter konden de kerkuilen bij verschillende boerderijen hun kostje bij elkaar scharrelen.

We troffen hier jaren achtereenvolgend hetzelfde kerkuilenvrouwtje aan. In het topjaar 2014 ringden we zeven jongen. In 1997 en 2007 waren er wel volwassen kerkuilen aanwezig, maar ze kwamen niet tot broeden. Onze dank gaat uit naar de gebroeders Schut, die gedurende al die jaren belangstellend en gastvrij zijn geweest.

Tekst: André Smit en Dick Langwerden

Soms zit het mee en soms zit het tegen

Tijdens ons bezoek in de zomer aan een nestkast om drie jonge steenuilen te ringen, bleek er in de appelboom een wespennest te zitten. Eerst dacht ik, het is schemer en de wespen zullen wel in de boom blijven, maar helaas, een wesp dacht daar anders over en stak mij in mijn wenkbrauw. Toen we de volgende dag terugkwamen om de steenuilen alsnog te ringen, bracht ik een bescherm-masker voor de scherm-sport, een dikke jas en een paar handschoenen ter bescherming mee. We stopten het gat af, zodat de wespen er niet meer uit konden. En konden toch de drie steenuilen nog ringen.

Tekst: Eugène Piron

1. Op de ladder staat Henk Lammers, op de grond Wietze Middelhuis.
2. Eén van de steenuilen die de kerkuilboomkast bezetten.
3. Het hoornaarsnest in de kerkuilennestkast.
Foto: Dick Langwerden

Casarca's in een kerkuilennestkast

Op mijn erf in Vorchten plaatste ik in een kapschuur jaren geleden twee nestkasten voor kerkuilen. Af en toe is er een kerkuil aanwezig, maar de aanwezigheid van steenmarters is wellicht debet aan het ontbreken van broedende kerkuilen. Ik zie regelmatig uitwerpselen van steenmarters, die ook al enkele steenvuilen predeerden.

Op 20 maart verscheen een paartje Casarca's op het dak van de kapschuur. Even later zat het mannetje op het dak en het vrouwtje op het plankje voor de opening van de kerkuilennestkast. Later zat het vrouwtje op het nest en was het mannetje in de directe omgeving aanwezig. Ik controleerde het nest op 15 april, omdat de Casarca's even van het nest af waren. Een dag later trof ik 's avonds een kapot ei onder de nestkast aan.

Na controle bleek dat het deksel van de nestkast eraf lag. Kortom: predatie door steenmarters en een verlaten legsel (acht eieren). Ik had verzuimd om het deksel van de nestkast vast te schroeven.

De volgende ochtend was het Casarca paar er weer en was het mannetje een uur lang alarmerend aanwezig op het dak van de kapschuur. Daarna vertrokken ze. Eén broedpoging en dat was het helaas.

Tekst en foto: Adrie Hottinga

Het Casarca paar op het dak van de kapschuur in Vorchten.

Kerkuil kruipt uit diep dal omhoog

Na het dramatische broedseizoen van 2021, te wijten aan de plotselinge winter in februari, herstelde de muizenpopulatie in 2022 zodanig, dat ook het aantal broedgevallen van de kerkuil toenam.

Op het moment dat we in juni startten met de controle van de nestkasten, waren er meer torenvalkkasten met ringbare jongen bezet. Dus begonnen we daarmee.

Op 17 juni troffen we bij de familie Bosch het eerste kerkuilenpaar aan. Helaas had dit ongeringde paar geen eieren of jongen, dus voorzagen we ze van een ring. Bij de nacontrole eind augustus bleken de uilen niet tot broeden gekomen en waren ze gevlogen.

Wij kregen een bijzondere melding van de familie Klasse Bos die op 7 juli een dode kerkuil hadden gevonden. Vader en zoon liepen die avond door het doperwtenveld om onkruid te verwijderen voordat de oogst ging starten. De zoon zag de dode kerkuil liggen en ook dat om enkele vleugelveren ranken van erwten verward zaten. Om de poten zat verder niets.

Dit hadden wij nog nooit eerder meegemaakt.

Tot slot meldde de heer Koole eind oktober dat er nog drie bijna vliegvlugge kerkuilen in zijn nestkast zaten. Een laat eerste broedsel.

Bij veel bezochte bedrijven zijn ook torenvalkenkasten geplaatst. Deze nemen we mee in de controle.

Al met al een vooruitgang van broedresultaten, die komend seizoen hopelijk doorzet.

De heer Bosch met het eerste, ongeringde, kerkuilenpaar.

Utrecht & Betuwe West

Nestkastenconcurrentie verhindert kerkuilen succesvol te broeden

Ongeveer dertig jaar geleden plaatste de beheerder van één van de oude Utrechtse forten een kerkuilenkast in een genieloods op het terrein. De kast werd inderdaad door kerkuilen bezet en gedurende meerdere jaren werden met succes jongen grootgebracht. Vanaf 2010 verliep echter geen enkel broedgeval meer succesvol, hoewel er wel steeds uilen aanwezig waren. Wat was hiervan de reden?

Bekend was, dat de fortbeheerder in 2011 een dode steenmarter op het terrein had gevonden. Bovendien werd een jaar later een recent gebruikte marterlatrine ontdekt in één van de verlaten gebouwen van het fort. De cameraval die ik erbij plaatste, liet zien dat het om een steenmarter ging. Ook in de jaren daarna registreerde een cameraval regelmatig op verschillende plekken op het fort zowel de boom- als steenmarter. Toch was niet duidelijk dat de aanwezigheid van de marter met het broedresultaat van de kerkuilen te maken had.

Cameraval bracht uitkomst

Die duidelijkheid kwam pas begin januari 2022. Toen er opeens een flinke hoeveelheid naar buiten gekrabd nestmateriaal onder de uilenkast lag, plaatste ik er een cameraval bij. Deze liet zien dat de nestkast geen gebrek aan belangstelling had. Zo was er een kerkuilenpaar dat meermalen de kast bezocht en keek er een bosuil af en toe naar binnen. En maar liefst vier steenmarters bleken regelmatig de nestkast te bezoeken. Soms bracht een marter prooien in de nestkast of werd erin geslapen. De nestkast werd in de loop der jaren zó intensief gebruikt, dat er slierten multiplex losraakten en de kast inmiddels vol zat met oud braakbal- en prooiestafval. De uilen konden daardoor alleen nog in gebukte houding door de kast lopen. Dat verklaarde ook waarom er de laatste jaren onder de kast opeens een flinke hoeveelheid oud braakbalmateriaal op de vloer lag. Wanneer een nestruimte te vol ligt met braakballen, kan een uil op de buik gaan liggen en in hoog tempo met beide poten een teveel aan nestmateriaal door het vlieggat naar buiten trappen, waardoor er in de kast weer ruimte ontstaat.

Wat de marter niet allemaal naar binnen sleepte...

Voordeel van een te volle nestkast was in dit geval, dat de gedragingen zó hoog in de kast plaatsvonden, dat de cameraval soms door het vlieggat kon zien wat er binnen gebeurde. Zo werd gezien dat één van de marters vlak achter de ingang een ondiep leger voor zichzelf uitkrabde. Ook werd vastgelegd dat er een marter arriveerde met een groot ei van een nijlgans in zijn bek. Hij bracht dit in de kast en begroef het wat later in het braakbalmateriaal. Overigens registreerde de camera ook dat er tweemaal een marter met de kop van een eend in zijn bek de kast in ging en werden een waterhoen en een bruine rat als prooi naar binnen gebracht.

Duidelijk was dat deze nestkast niet veilig genoeg was om erin te broeden. Dat de uilen dit kennelijk in de gaten hadden, is goed te zien op de camerabeelden.

Soms vloog een uil met een trage, weifelende vlucht naar de kast en ging dan met wijd gespreide vleugels met zijn klauwen aan het vlieggat hangen. Er werd dan eerst voorzichtig in de kast gekeken, alvorens werkelijk naar binnen te gaan.

De kast werd lang niet altijd door een marter bezet; soms was er dagenlang geen marter te bekennen. Dat gaf de uilen dan weer moed de kast opnieuw te bezoeken. Het was echter duidelijk dat, wanneer de uilen werkelijk tot broeden zouden komen, slechts één marterbezoek al fataal kon aflopen.

Tweede uilenkast biedt hopelijk de oplossing

Ik heb me dan ook voorgenomen de beheerder van het fort (Staatsbosbeheer) te vragen elders op het fort een tweede uilenkast te mogen plaatsen. Op hetzelfde terrein is nog een hoog gebouw aanwezig, waarin al oude kerkuilenbraakballen zijn te vinden. Deze locatie is goed bereikbaar voor de uilen en heeft aan de binnenkant een kale stenen muur, waartegen de kast geplaatst zou kunnen worden. Het zal dan waarschijnlijk zelfs voor de steenmarter niet mogelijk zijn om erbij te komen. De kerkuilen op het fort krijgen dan eindelijk de kans succesvol te broeden.

Tekst en foto: Zomer Bruijn

1. Een steenmarter sleept een bruine rat naar de nestkast.

Het verslag van een nieuwe vrijwilligster

Rondom Haarlem zijn veel kerkuilen te vinden. Iets waar ik mij niet bewust van was, voordat ik vorig jaar begon met het helpen met nestkastcontroles van de kerkuil. Zo is er ook een plek die wij de kerkuilenvilla noemen, omdat ze hier in een nestkast broeden, maar een enorme zolder tot hun beschikking hebben.

De nesten kunnen best groot zijn. Veel werk dus aan de winkel. Jaarlijks twee nestkastcontroles, het ringen van de jongen (en vastleggen van de ringnummers in griel.nl) en het schoonmaken van de nestkasten.

De uilskuikens zijn volgens velen niet moeders mooiste, maar ik vind ze ontzettend schattig. Als ze eenmaal groot zijn, na zo'n drie tot vier maanden, worden ze uit het territorium van hun ouders verjaagd en zijn ze op zichzelf aangewezen. Ze zullen vervolgens hun eigen plekje en partner zoeken om het jaar daarop zelf aan jongen te beginnen.

Heb jij een kerkuil bij jou in de buurt of heb je interesse in het plaatsen van een nestkast? Neem dan contact op met de regionale kerkuilenwerkgroep.

Twee uilskuikens dicht tegen elkaar aan voor veiligheid en warmte. Lief toch?

Foto: André Eijkenaar

Tekst: Isabeau Schutte

Nestkast zonder bodem

Een agrariër meldde mij dat er jonge uilen in de schuur zaten. We wisten dat er een broedsel was, maar de jongen waren nog veel te klein om al uit te vliegen. Bij aankomst in de schuur zaten er twee jongen op een betonnen rand. Wat was dit nou? Ik richtte mijn kijker op de kast en keek van onderen rechtstreeks de 'woonkamer' in, waar nog twee jongen zaten. De hele bodem was eruit gevallen. Tegenwoordig is de bodem van een kast uit één stuk hout gemaakt, maar deze nestkast bleek een aantal planken als bodem te hebben en blijkbaar

waren die niet best meer. Nooit wat van gemerkt bij de schoonmaakbeurt van vorig jaar. Binnen enkele dagen vervingen we de nestkast door een nieuwe.

Inmiddels hadden ook de andere twee jongen de nestkast verlaten. Om ze niet nog meer te stressen, lieten we ze op de betonnen richel zitten en reed ik bijna elke dag langs om te zien hoe het ze verging. Resultaat: allemaal gezond uitgevlogen, helaas zonder ring.

Tekst: Rein Beentjes

Zuid-Holland

Het sukkeltje

Het is alweer bijna tien jaar geleden, dat er in een van onze nestkasten – na het uitvliegen van de jongen – een sukkeltje werd aangetroffen. Zwaar onder het gewicht en in deplorabele toestand. Enfin, de betreffende vrijwilliger bracht de kerkuil toch naar het asiel, waar de liefdevolle verzorging leidde tot een mooie kerkuil in goede conditie.

Mijn ervaring met het zonder meer uitzetten van jonge vogels, die dan niets meer meekrijgen van de ouders, is echter niet zo positief. Dus – mede om het vele werk van de mensen in het asiel recht te doen – kwamen we met het volgende plan. De oude uilen waren namelijk nog in de buurt, dus ons idee was om het sukkeltje weer met zijn ouders te verenigen, om zijn kansen toch wat te verhogen.

Beetje bijvoeren?

De nestkast met het mandje dat de invliegopening afsloot.

Er werd een kast naast de nestkast gehangen, waarvan we de invliegopening afsloten met een mandje. Onze theorie was, dat het bedelende jong de ouders zou aanzetten tot voeren, waardoor de band hersteld kon worden. En we niet het risico liepen dat het jong er meteen vandoor zou gaan. We wisten echter niet zeker of er wel gevoerd zou worden. En een jong laten verhongeren achter een mandje is ook zo wat. Dus het jong zou voor de zekerheid een beetje worden bijgevoerd met muizen uit de vriezer. * **Zie Noot**

De boerderij in kwestie lag echter nogal afgelegen, dus een dagelijkse rit naar die plek was wel een fikse belasting. Nu werd die boerderij bewoond door een wat oudere dame, die daar alleen woonde. Niet van

boerenkomaf, maar een gepensioneerde lerares en op en top een dame. Zij was al ver in de 70, dus toen ze voorstelde dat zij dan wel dagelijks even de ladder opklom om de muizen in de kast te mikken, voelden we ons toch wat ongemakkelijk. Maar haar argument 'jullie hoeven er niet over in te zitten hoor, ik sta geregeld op die ladder om de goten schoon te maken en zo' was sterk, dus gingen we overstag.

Maar ja, die muizen waren diepgevroren... De dame in kwestie keek ernaar en merkte op 'die moeten dan zeker in de vriezer?' 'Eh ja... eigenlijk wel.' Antwoord: 'geen probleem hoor, dan laat ik voorlopig gewoon niemand in mijn vriezer kijken' 😊

En hoe het afliep?

Het sukkeltje werd gevoerd door de ouders en is na een kleine week uit zijn kast gelaten. Helaas is hij vijf maanden later alsnog dood gevonden op ongeveer 1 km afstand van de nestkast.

* **Noot bestuur:** Bijvoeren is zeker niet altijd in het belang van de soort. Betrek altijd de juiste deskundigen erbij om per geval tot een goede afweging te komen.

Het sukkeltje in kwestie

Foutje?

De kerkuilen- en torenvalkenkasten op een landgoed in Burgh-Haamstede leveren ieder jaar succesvolle broedsels op. De nieuwe eigenaar zag wel brood in zijn nieuw verworven landgoed en besloot hier een retraiteoord van te maken met appartementen en chalets. Echter, op de zolder van de enorme, bijna 100-jaar oude schuur bevond zich een kerkuilenkast...

“bij de kastcontrole troffen wij, in de oude kast, vier jonge kerkuilen aan”

Tekst en foto: Bert Kleijn

Niet getreurd. Een

extern milieubureau raadpleegde onze nieuwe coördinator, die adviseerde een iets grotere kast om de bestaande heen te plaatsen. Tot onze stomme verbazing troffen wij begin juni bij de jaarlijkse controle in de nok van de schuur – op zeker 10 meter hoogte – een bouwsel aan van ongekennde omvang. Het had de grootte van een tiny house met afmetingen van 3 x 2 x 3 meter.

De behulpzame bouwers (het hele dak lag van de schuur) hesen ons op de hoogwerker en bij de kastcontrole troffen wij, in de oude kast, vier jonge kerkuilen aan van enkele weken oud. Dit ondanks de drukke bouwwerkzaamheden op slecht enkele meters van de kast vandaan.

We vragen ons nog steeds af of er bij het plaatsen van de opdracht voor een nieuw omhulsel niet een forse kommafout is gemaakt. Maar het blijft natuurlijk prijzenswaardig dat de eigenaar de Flora- en faunawet serieus heeft genomen.

Het tiny house voor kerkuilen in het retraiteoord.

Geluiden uit Brabant

We publiceren veel bijzondere ervaringen in ons jaarverslag én op de Facebookpagina Netwerk Uilenbescherming Brabant. Die verhalen uit het veld geven een beeld van de werkzaamheden van onze vele vrijwilligers (meer dan 500) en gastgevers (meer dan 5000). Een kleine greep uit 2022.

Slecht jaar voor 'kantooruilen'

Voor kerkuilen werd 2022 een slecht jaar in Brabant. Deze muizeneter vond te weinig prooien en veel paren sloegen daarom zelfs een jaar over met broeden. In Haaren, bij het kantoor van Brabants Land-

schap, werd het legsel uiteindelijk verlaten. Aan het eind van een week vol regen en wind verliet het vrouwtje zelf de kast om te gaan jagen. Kort nadat het mannetje ook op jacht ging. Het was het mannetje blijkbaar niet gelukt om voldoende prooien aan te voeren, waardoor het vrouwtje van de honger zelf besloot voedsel te gaan zoeken. Gevolg: de eieren werden niet meer bebroed. Die nachten dook de temperatuur nog onder het vriespunt en het werd ons snel duidelijk dat

dit niets meer zou worden.

Erg jammer!

Dit jaar zit ze alweer op vijf eieren en hebben we hoop op een goed seizoen? Meekijken?

Dat kan via www.nestkastnu.nl/kantooruil-haaren.

Muizenruiters plaatsen

Een muizenruiter is een maatregel die dient als voedselvoorziening voor uilen. Eigenlijk is het een hooiruiters met muizenvoer, want muizen vinden er voedsel en beschutting. Onderin wordt de muizenruiter opgevuld met takken en wordt er wat graan gestrooid. De rest van de constructie wordt 'opgeruiterd' met grof maai-afval. Er zullen veel muizen van profiteren, want voor hen is het daarin goed toeven. Voor uilen, maar ook torenvalken, is het een belangrijke voedselbank.

Met name in strenge winters of als de muizenstand laag is, zijn dergelijke voorzieningen belangrijk. Vroeger lag het hooi en graan opgeslagen in een schuur of zolder nabij de boerderij. Uilen konden daardoor makkelijk bij hun prooien komen. Die plekken zijn tegenwoordig schaars geworden waardoor veel uilen genooddakt zijn verder weg te gaan jagen in bermen en langs slootkanten. In Brabant zien we graag meer muizenruiters in het agrarisch gebied verschijnen. Daarom bieden we deze maatregelen aan binnen het project ErvenPlus van Brabants Landschap. Alleen al in de huidige ronde van het project, die loopt van 2021 tot 2025, zijn 100 muizenruiters uitgedeeld over heel Brabant!

Tekst en foto's: Johan Aarts en Martin d'Achard

De slag om de kerktoren

Kerkuilen maken al van oudsher voor hun broedsels gebruik van kerken. In menige kerktoren hebben kerkuilen hun jongen voortgebracht. Zo ook in de kerk van Geijsteren, een kerkdorp van het Noord-Limburgse Venray. Vanaf 2010 zijn er zes broedsels geweest en konden er 23 jonge kerkuilen geringd worden.

Ook in het afgelopen seizoen werd vastgesteld dat de kerkuil er nog zat. De nestkast bleek in gebruik. Bij een latere controle bleek echter dat de kast helemaal dicht gebouwd was met takken. Boosdoeners waren een paar kauwen. In de kast troffen we vier koude eieren van een kerkuil aan. We openden de eieren voorzichtig en

- troffen in alle

eieren embryo's aan. Het verschil in ontwikkeling was goed te zien. De koster was bij deze controle ook aanwezig en wist ons te vertellen dat hij op een ochtend in de kerk veel kabaal hoorde bovenin de koepel; de plaats waar de nestkast hangt.

De kauwen waren toen waarschijnlijk aan het vechten met de kerkuilen. En hebben het dus toch klaargespeeld om de kerkuilen te verjagen.

Tekst: Gerrit Michels

1. De 'kantooruil' van Haaren.
2. In Brabant zien we graag meer muizenruiters verschijnen.
3. De St. Willibrorduskerk in Geijsteren. Foto: Stichting Databank Kerkgebouwen in Limburg
4. Foto: André Eijkenaar

Gedoe met al die buren in de Beleef de Lente kast

Bosuil met veel interesse voor de nestkast.

De nestkast van de kerkuilen van Beleef de Lente hangt midden in een uilenrijke omgeving. In een straal van anderhalve kilometer liggen sowieso nog 3-4 steenuil-, 4-5 bosuil-, 1-2 oehoe- en 1-2 kerkuilen-territoria. En dan hebben we het nog niet over de talloze ongepaarde uilen, die een stuk lastiger zijn te schatten.

Al die uilen zitten hier natuurlijk niet toevallig. Kennelijk is het qua voedsel en woongelegenheid goed toeven hier. Maar al die drukte heeft ook een keerzijde. De kans dat je een concurrent - of zelfs een mogelijke predator - tegenkomt is erg groot; waarschijnlijk zelfs meerdere keren per nacht.

Zo'n gezin is echt wel de moeite van het verdedigen waard.

Spannende confrontaties

De relatie tussen oehoe en kerkuil is vanwege het enorme verschil in afmetingen en kracht vrij duidelijk. De kerkuil kan maar beter een blokje omvliegen als de oehoe op zijn veld aan het jagen is. Ook tussen kerkuil en steenuil zijn de verhoudingen duidelijk, hoewel actief bejagen van de steenuil, bij mijn weten, nog nooit is vastgesteld. Maar een stuk spannender wordt het als bosuil en kerkuil elkaar treffen. Hoewel hun jachtgebieden weinig overlap hebben, is het zeker niet uit te sluiten dat ze elkaar aan de randen van elkaars gebied toch treffen.

Ook bij ons liggen twee bosuilen-territoria aan twee kanten tegen het erf aan, waarin de kerkuilen nu al zeven jaar nestelen en de confrontaties zijn inmiddels niet meer te tellen. Er gaan best wat theorieën rond over het risico voor een kerkuil bij een ontmoeting met de bosuil, maar de camerabeelden van Beleef de Lente hebben daar de afgelopen jaren ook flink wat nuance in aangebracht.

In 2020, een nogal onrustig jaar vanwege een mislukt bosuilenlegsel, zijn de bosuilen elf keer vastgelegd door de camera's in de hooiberg waar de kerkuilen-kast hangt. Het aantal keren dat hun geluid dat jaar is waargenomen via de camera's is nog vele malen groter. Een aantal van die confrontaties oogde erg gewelddadig en soms hielden we ons hart vast, maar de uitkomst was eigenlijk altijd hetzelfde. De bosuilen

werden iedere keer uit de hooiberg verdreven, waarbij vrouw kerkuil het meeste werk voor haar rekening nam, zelfs toen ze al op eieren zat. De mooiste beelden zijn ongetwijfeld van het mannetje kerkuil dat na veel geroep en geschreeuw de kast instormt en in een hoekje gaat staan schreeuwen, waarop vrouw zich meteen naar buiten stort en de hooiberg schoonveegt van indringers. Prachtig om dan nog even één verontwaardigde bosuilenroep te horen terwijl hij zich uit de voeten maakt.

Hoewel de bosuil bijna anderhalf keer zo groot en sterk is als een kerkuil lijkt het uit de beelden toch vooral te gaan om wie het felste vecht. Als je nest en je nageslacht op het spel staat, ben je bereid veel meer risico te nemen dan menig indringer. De bosuil zal ook het risico van (zwaar)gewond raken meewegen in zijn keuzes en bij felle tegenstand snel op zoek gaan naar minder gevaarlijke slachtoffers.

Beleefdelente.nl, een aanrader

Als de rust dan eindelijk weer even was teruggekeerd, werd dat meestal binnen de kortste keren weer verstoord door één van de 48 bezoeken door niet-territoriale kerkuilen (de zg. 'floaters'). Dit is een minstens zo interessant fenomeen, maar daarover een andere keer meer.

Maar twee weken later toch de grote stap maar gewaagd.

Wist je trouwens dat de Beleef de Lente hoogtepunt-clips en de begeleidende blogs gewoon het hele jaar te bekijken zijn op haar website? Echt een aanrader als je geïnteresseerd bent in kerkuilen en hun gedrag.

Spannend die buitenwereld...

Tekst en foto's: Mark Hessels

Nestkasten controleren, waarom eigenlijk?

Elk jaar komen er in de nieuwsbrief weer unieke verhalen bij over belevenissen van ringers, nestkastencontroleurs en -eigenaren. Het zien van jonge kerkuilen is voor iedereen die zich met uilen bezighoudt altijd weer een plezier. Maar de duizenden nestkasten in Nederland worden in eerste instantie natuurlijk niet voor ons plezier gecontroleerd, maar voor waardevol onderzoek naar de populatie van de kerkuil in Nederland.

Zo komen er jaarlijks gegevens van 1000 tot soms meer dan 2000 nestkasten terecht bij Sovon Vogelonderzoek Nederland. Deze gegevens komen daarmee beschikbaar voor grootschalige berekeningen. Zo kunnen we bijvoorbeeld kennis verzamelen over hoeveel broedsels erin slagen om succesvol jongen groot te brengen en hoeveel jongen per succesvol broedsel er dan ongeveer uitvliegen. Waardevolle kennis om het wel en wee van de kerkuil goed te kunnen volgen en indien nodig beschermingsmaatregelen toe te passen.

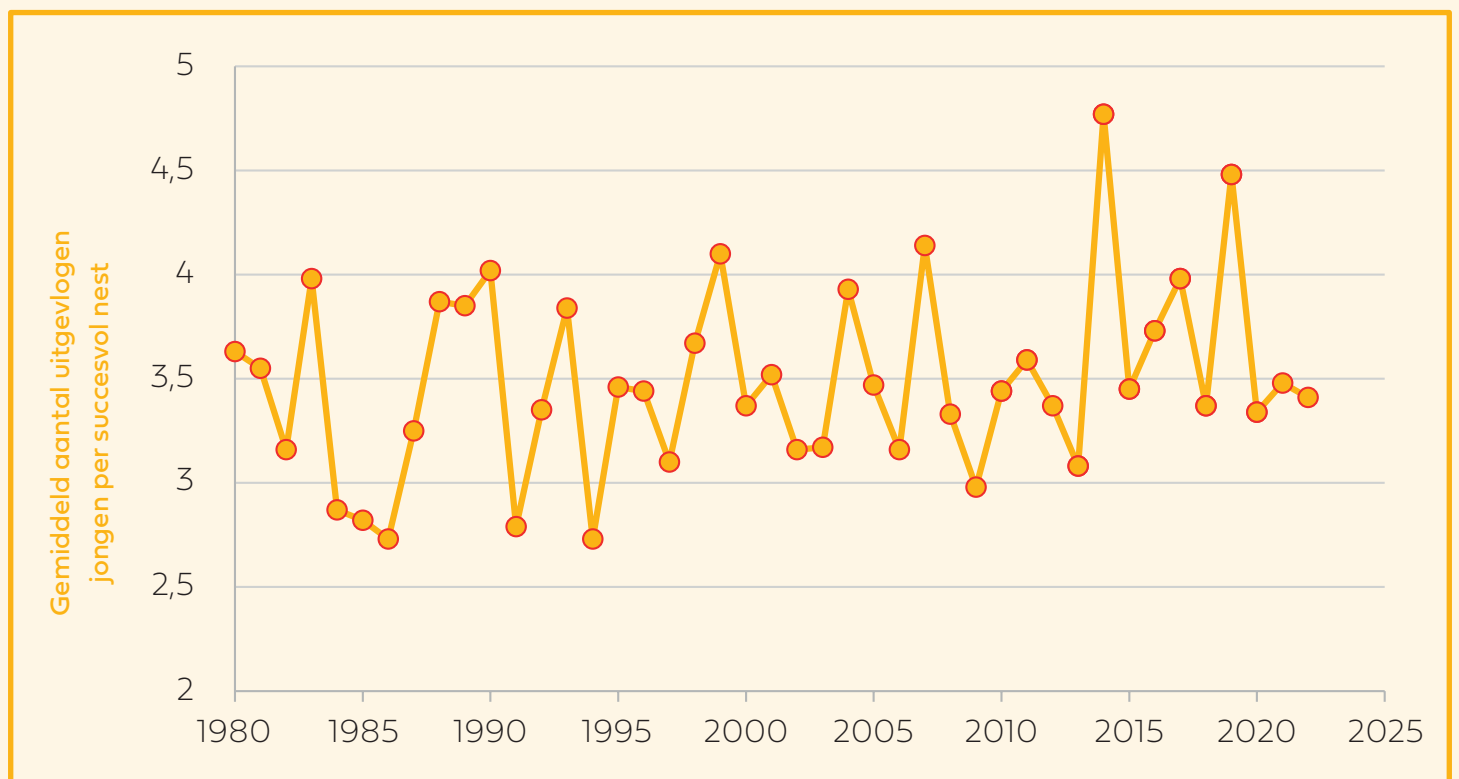
Dankzij deze gegevens hebben we bijvoorbeeld al decennia aan informatie over het aantal jongen dat gemiddeld uitvliegt per succesvol nest. De grafiek geeft hier een voorbeeld van. Te zien is dat het broedsucces

van de kerkuil jaarlijks sterk schommelt. Dankzij de verzamelde informatie kunnen we ook onderzoeken welke omgevingsfactoren van belang zijn voor het jaarlijkse broedsucces van de kerkuil. In de grafiek vallen bijvoorbeeld de jaren 2014 en 2019 op als absolute piekjaren en laten dat nou net jaren zijn dat er grote hoeveelheden veldmuizen werden aangetroffen in Nederland.

Andersom is ook het geval: in muizenarme jaren, zoals in 2013, vliegen er gemiddeld juist erg weinig jongen uit. Het verschil tussen een goed of slecht muizenjaar kan oplopen tot wel twee uitgevlogen jongen per nest. Twee jongen klinkt misschien weinig, maar als je bedenkt dat er over het hele land in slechte muizenjaren gemiddeld twee jongen per nest minder uitvliegen, blijkt het effect van de muizen aantallen op de landelijke populatie toch zeer groot.

Deze en vele andere kennis kunnen we alleen maar verkrijgen dankzij de werkzaamheden van alle nestkastencontroleurs en ringers. Elke onderzochte nestkast is daarbij van grote waarde voor het landelijk onderzoek naar de kerkuil.

Tekst en afbeelding: Bernice Goffin, meetnetcoördinator bij Sovon Vogelonderzoek Nederland

Bestuurszaken

Binnen het bestuur waren er verschillende veranderingen. Door het overlijden van Johan de Jong moesten we op zoek naar een nieuw bestuurslid. Daar kwam nog bij dat Wied Hendrix wegens privéomstandigheden het secretariaat moest opgeven. Gelukkig vonden we twee nieuwe collega's: oudgediende Albert Fopma en Mark Hessels. Laatstgenoemde wellicht bekend als gast-gever van de kerkuilen die bij Beleef de Lente een van de hoofdrollen spelen. Het bestuur beraadt zich over de taakverdelingen en werkt aan een plan voor de toekomst.

Langs deze weg bedanken we Wied bijzonder hartelijk voor zijn jarenlange vakkundige inzet als secretaris. Voor de regio Betuwe Oost zoeken we nog steeds naar een opvolger van Jan Jacobs. Zo ook voor de regio Zeeland die nu is opgesplitst in de diverse eilanden. Voor Friesland mochten we gelukkig Pyt van de Polder als provinciaal coördinator begroeten. Alle nieuwkomers van harte welkom en veel succes.

Handleiding voor beschermers

Deze is vorig jaar uitgereikt in alle regio's, als het laatste grote werk van Johan de Jong. Dit blijft de 'heilige bijbel' waarin alle beschermingswerkzaamheden goed beschreven zijn.

Ondersteuning

Ook in 2022 zijn we weer financieel ondersteund door Vogelbescherming Nederland, die garant stond voor een bijdrage aan ons jaarplan en voor het redigeren van deze nieuwsbrief. Verder ontving de Stichting veel donaties waardoor weer blijkt dat de donateurs een zeer belangrijk onderdeel blijven uitmaken voor de financiering van onze uitgaven.

Aan iedereen, die het kerkuilenbeschermingswerk een warm hart toedraagt

Ondersteun ons werk door een éénmalige gift op rekening nummer NL23 RABO 0344 2321 74 t.n.v. Kerkuilenwerkgroep Nederland te Hoorn onder vermelding van uw naam en adres (dan sturen wij u een Nieuwsbrief Kerkuilen).

Of word donateur via onze website www.kerkuil.com.

We zijn blij met elk bedrag! Alvast bedankt.

ANBI-RISN: 816866570

Ook zijn we financieel ondersteund door het Dinamo Fonds, waardoor we materialen hebben kunnen kopen die voor het ringwerk nodig zijn. Alle gevers, hartelijk dank!

Dinamo Fonds

DIEREN • NATUUR • MONUMENTEN

Website, communicatie

De website www.kerkuil.com is onlangs grondig aangepast zodat deze ook mobiel goed te bezoeken is. Net als Facebook en de digitale nieuwsbrief (aankleden via digitalenieuwsbrief@kerkuil.com) blijven dit belangrijke communicatiemiddelen waar veel gebruik van wordt gemaakt. Ook via Beleef de Lente worden veel vragen gesteld waar een professioneel team antwoord op geeft. Zoals u merkt, zijn op veel vlakken vrijwilligers werkzaam voor de kerkuil, niet alleen in het veld. Bij deze een welgemeend dankwoord aan alle mensen die de kerkuil een warm hart toedragen!

Foto: André Eijkenaar

Periodieke gift

Dit is een jaarlijkse gift gedurende minimaal 5 jaar. Een periodieke gift is volledig aftrekbaar, dus vanaf de eerste euro. Als u een periodieke gift wilt doen moet u dit schriftelijk vastleggen met de SKWN. Op de website van de belastingdienst en op onze site kerkuil.com kunt u dit formulier downloaden, uitprinten en ingevuld opsturen naar SKWN zodat wij dit ingevuld en ondertekend aan u kunnen retourneren. U bent dan wel verplicht om gedurende deze gehele periode te doneren.

Uilenbeschermmer in de dop

Pien met haar opgezette uil

"Ik ben Pien (11 jaar) en gek op kerkuilen. Het begon allemaal toen ik iedere avond 'Beleef de Lente' van Vogelbescherming keek. Vanaf toen vond ik de kerkuilen steeds interessanter. Grappig dat ze hele muizen in één keer opslokten en bijzonder hoe stil ze kunnen vliegen. Ik zag bij onze biologische boer(in) op 22 oktober

2022 voor het eerst twee kerkuilen zitten in de nok van de schuur. Toen ik van haar de Nieuwsbrief Kerkuilen kreeg, wilde ik

alleen nog maar meer over kerkuilen lezen.

Op mijn verjaardag kreeg ik een opgezette kerkuil. Hij staat nu naast mijn bed en ik ben er super blij mee. Ik besloot dat ik een (kerk)uilenmuseum op mijn kamer wilde maken. En dus vroeg ik Henk Cleutjens en Wied Hendrix om eerder verschenen nieuwsbrieven. Ik lees ze elke dag met heel veel plezier. Ik vind de verhalen zo leuk en interessant, dat ik ze elke keer weer opnieuw wil lezen. Ook ben ik erg blij met mijn lievelingsboeken 'De kerkuil' en 'De kerkuil en andere in Nederland voorkomende uilen', die geschreven zijn door Johan de Jong.

Ik heb ook een hele grote uilenverenverzameling: 78 kerkuilenveren, 12 steenui-

lenveren, 7 sneeuwuilveren, 4 Afrikaanse oehoe-veren, 11 oehoeveren, 4 ransuilenveren en 1 velduilenvaar. Een aantal veren kreeg ik

van vogelrevalidatiecentrum Zundert.

Onderweg naar vrienden in Friesland, reden we over de A7 bij Beetsterzwaag en zag ik allemaal hectometerpaaltjes met rolletjes en T-palen staan. Dit is zo'n slim idee om het aantal verkeersslachtoffers onder kerkuilen te

verminderen, dat ik helemaal blij werd toen ik het zag. Ik stond te springen in de auto! Door mijn kerkuilenboeken kreeg ik het idee om in de schuur van een boerderij-camping een mini-muizenruiter te bouwen van hooi, stro en kleine takjes. Om de muizen te lokken, legde ik in de ruiter eikeltjes, appelklokhuisen en (stok)brood (we hebben geen gemengd graan).

We rijden nu met onze caravan door Europa en ik ben van plan om ergens een keer een kerkuilen-nestkast te maken. En... ik wil later ook heel graag vrijwilliger worden bij SKWN! Het lijkt me dan heel leuk om nestkasttencontroles te doen en jonge kerkuilen te ringen!